

YAĞMÂ-İ CENDAĞI

yayımlanmıştır (Tahran 1337 hş.). “Kaşşâ-biyye” ve “Aḥmedâ” başlıklı bölümler de “Serdâriyye” gibi mizah ve hiciv gazellerinden meydana gelir. Yağmâ'nın mizahî şiirleri ve hiciviyeleri en az gazelleri kadar başarılı olup şiirde taklit ve tekrarın had safhaya ulaştığı “geriye dönüş dönemi”nde (sebk-i bâzgešt) yenilik ve özgünlük unsurlarını içermesi bakımından dikkate değerdir. Bazıları muharrem merasimlerinde “ravza” olarak okunmak üzere yazılan mersiyeleri ise Fars şiirinde nisbeten yeni sayılabilecek bir biçim olan müstezad tarzında kaleme alınmıştır. Mersiyelerinde daha önce kullanılmayan bir kalıba yer vermesi onun yeni bir mersiye türü geliştirdiği şeklinde yorumlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mecmû'a-i Âşâr-i Yağmâ-yi Cendağî (nşr. Seyyid Ali Âl-i Dâvûd), Tahran 1367 hş., neşredenin girişi, I, 5-9, 23-72; II, 4-9; Rızâ Kulî Han Hidâyet, *Mecmâ'u'l-fuṣṣahâ* (nşr. Mûzâhir Musaffâ), Tahran 1382 hş., III/1, s. 1784-1788; Browne, *LHP*, IV, 337-344; Yahyâ Âryanpûr, *Ez Şabâ tâ Nimâ*, Tahran 1350 hş., I, 109-117; Mahmûd Hidâyet, *Gûlzâr-ı Câvidân*, Tahran 1353 hş., III, 1767-1771; Ahmed Divân Bigî Şîrâzi, *Hadîkatü's-şu'arâ* (nşr. Abdülhüseyn Nevâî), Tahran 1366 hş., III, 2121-2127; Şems Lengerûdî, *Mekteb-i Bâzgešt*, Tahran 1372 hş., s. 292-302; Ali Asgar Şemîm, *Îrân der Devre-i Saltanat-i Kâcâr*, Tahran 1374 hş., s. 408-409; Kayser Emînpûr, *Sünnet ve Nov'averî der Şî'r-i Mu'âşır*, Tahran 1383 hş., s. 286, 298, 315; Han Melik Sâsânî, “Mîrzâ Ebü'l-Ḥasan Yağmâ-yi Cendağî”, *Yağmâ*, XIX/1, Tahran 1345 hş., s. 24-27; C. İsmâilzâde, “Vîjegiḥâ-yi Hünerveri der Şî'r-i Yağmâ-yi Cendağî” (trc. Hüseyin Muhammedzâde Sadîk), a.e., XXVIII/4 (1354 hş.), s. 239-247; V. Minorsky, “Yağmâ Džandağî”, *El²* (İng.), XI, 238.

HİCABİ KIRLANGIÇ

YAĞMUR DUASI

(bk. İSTİSKÂ).

YAHOVA

(bk. YEHOVA).

YAHSUBİLER

(آل یحصب)

Endülüs'te
Leble ve civarında hüküm süren
bir hânedan
(1023-1054).

Yahsub kabilesi Leble'deki en güçlü gruplardan birini teşkil ediyordu. Endülüs Emevî Devleti'nin ilk yıllarında bu kabile mensuplarından Saîd el-Matarî el-Yahsubî 149-

da (766), ondan birkaç yıl sonra da Abdülgaffâr b. Humeyd el-Yahsubî Leble'de isyan etmişti. Endülüs Emevî halifeliğinin çöküş döneminde Ebü'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ el-Leblî el-Yahsubî, yine Leble'de (Niebla) yeni bir isyan hareketi başlattı. Leble halkının biat ettiği Tâcüddevle Ahmed b. Yahyâ Leble, Cebelülüyûn (Gibralléon) ve çevresinde hüküm sürmeye başladı (414/1023-24). Onun yirmi yıl kadar süren emirlik dönemi huzur ve sükûn içinde geçti. 434'te (1042-43) Leble'de ölen Tâcüddevle Ahmed b. Yahyâ'nın vasiyeti üzerine kardeşi Muhammed b. Yahyâ, İzzüddevle lakabıyla emirliğin başına getirildi.

İzzüddevle'nin emirliğinin ilk yılları da huzur ve emniyet içinde geçti. Bu sırada İşbiliye'de (Sevilla) güçlü bir emirlik kuran Abbâdîler sınırlarını doğu-batı istikametinde genişletmek istiyordu. İşbiliye'nin batı sınırında yer alan Leble de doğrudan Abbâdîler'in tehdidi altındaydı. Abbâdîler'in saldırıları karşısında İzzüddevle, Abbâd b. Muhammed el-Mu'tazîd'a karşı üstünlük sağlayamayınca iyi ilişkiler kurduğu Eftasî Hükümdarı Muhammed el-Muzaffer'den yardım istedi. Yardım talebini kabul eden Muzaffer kuvvetlerini toplatarak Yahsubîler'in (Benî Yahyâ) yardımına gitti ve bazı Berberî kabilelerinin Abbâdî topraklarına saldırmasını sağladı. Bu gelişmelerin müslümanlar arasında düşmanlık doğuracağını düşünen Cehverî Hükümdarı Ebü'l-Velîd Muhammed b. Cehver ara buluculuk yapmaya çalıştıysa da başarılı olamadı. Mu'tazîd askerlerinin bir kısmını Eftasî topraklarına gönderdi, kendisi de Leble'ye gitti. İki taraf arasında şiddetli bir savaş meydana geldi. Savaşın başlarında Muhammed el-Muzaffer karşısında üstün gelen Mu'tazîd savaşın seyri içinde üstünlüğünü kaybettiler, sonunda Muzaffer'e karşı yenilgiye uğradı ve çok sayıda askeri öldürüldü (439/1047). Bu sırada Muhammed el-Muzaffer ile birlikte hareket eden bazı Berberî kabileleri İşbiliye'nin doğu tarafını tutarak yol kesmeye başladılar. Önceleri Yahsubîler'le Abbâdîler arasında cereyan eden bu mücadele bir süre sonra Eftasî-Abbâdî mücadelesine dönüştü ve iki emirlik arasında devam edecek olan mücadelenin de başlangıcını teşkil etti. Kurtuba (Cordoba) Emîri Ebü'l-Velîd Muhammed b. Cehver'in ara bulucuğu sonunda Eftasîler'le Abbâdîler arasında anlaşma sağlandı.

Ancak anlaşmanın hemen ardından Mu'tazîd tekrar Leble'yi sıkıştırılmaya başlayınca İzzüddevle güçlü rakibi karşısında

barış istemek zorunda kaldı, Abbâdîler'e yıllık vergi ödemeyi kabul edince savaş sona erdi. Bu savaşın sadece müslümanlara zarar verdiğini düşünen Kurtuba Emîri Ebü'l-Velîd Muhammed b. Cehver'in daveti üzerine İzzüddevle malları ve ailesiyi birlikte Kurtuba'ya gitmeyi kabul etti; Leble'den ayrılmadan önce idareyi 443'te (1051-52) yeğeni Feth b. Halef el-Yahsubî'ye bıraktı; ardından Kurtuba'ya yerleşti ve 450'de (1058) burada vefat etti. Leble halkının biat ettiği Feth b. Halef, Nâsîrüddevle lakabıyla Yahsubî emîri oldu ve bir süre sonra emirliğin işlerini yoluna koydu. Bu arada İzzüddevle döneminde Yahsubîler'le yaptığı anlaşmada kendisine ödenmek üzere belirlenen yıllık vergi miktarını az bulan Abbâd el-Mu'tazîd kuvvetlerini yeniden Leble üzerine sevketti. İki emirlik arasındaki mücadelede Mu'tazîd Leble ve civarına, Nâsîrüddevle Feth b. Halef ise İşbiliye'nin güneyindeki Şerîş'e (Jerez) saldırdı. Bu saldırılar büyük miktarda can ve mal kaybı ile birçok kişinin esir alınmasına yol açtı. Mu'tazîd karşısında zor durumda kalan Nâsîrüddevle mücadeleyi daha fazla sürdüremedi ve 445'te (1053-54) şehri Mu'tazîd'a teslim ederek Kurtuba'ya gitti, bir yıl sonra da vefat etti. Yahsubîler'in hâkimiyetindeki toprakların tamamının Abbâdîler'in eline geçmesiyle Leble ve civarında otuz yılı aşkın bir süre devam eden Yahsubî hâkimiyeti sona ermiş oldu.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'd-Delâi, *Nuşuş 'ani'l-Endelüs min kitâbi Tersî'i'l-aḥbâr* (nşr. Abdülazîz el-Ehvânî), Madrid 1965, s. 111; İbn Bessâm eş-Şenterîni, *eş-Zahîre* (nşr. Lutfî Abdülbedî'), Kahire 1975, I/2, s. 23-25; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib*, III, 209-211, 234, 299-301; Makkarî, *Nefḥu't-ṭîb*, III, 48; Zirikî, *el-Âlâm*, I, 254; V, 331; VIII, 6; M. Abdullâh İnân, *Devletü'l-İslâm fi'l-Endelüs: Düvelü't-ṭavâ'if*, Kahire 1380/1960, s. 40-42; D. Wasserstein, *The Rise and Fall of the Party-Kings: Politics and Society in Islamic Spain 1002-1086*, Princeton 1985, s. 92; R. Menéndez Pidal, *Historia de España*, Madrid 1994, VIII, 102-103; Fâtima Roldán Castro, *Niebla Musulmana (siglos VIII-XIII)*, Huelva 1997, s. 52-56; J. Bosch Vilá, “Labla”, *El²* (İng.), V, 586-587.

CUMHUR ERSİN ADIGÜZEL

YAHŞİ FAKİH

(ö. 816/1413'ten sonra)

Bilinen ilk Osmanlı tarihi yazarı.

Hayatına dair kaynaklarda yeterli bilgi yoktur. Âşıkpaşazâde, Orhan Gazi'nin imâmı İshak Fakîh'in oğlu olduğunu söyler (*Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 51). Babasının